

Jana Římanová

Tvrdohlavé Marie

Životní příběhy žen
generace okouzlené
vědou

Tvrdohlavé Marie

Životní příběhy žen generace okouzlené vědou

Jana Římanová

Recenzovali:

prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

prof. PhDr. Zdeněk R. Nešpor, Ph.D.

Vydala Univerzita Karlova

Nakladatelství Karolinum

Praha 2025

Redakce Lenka Ščerbaničová

Grafická úprava Jan Šerých

Sazba DTP Nakladatelství Karolinum

První vydání

© Univerzita Karlova, 2025

© Jana Římanová, 2025

ISBN 978-80-246-5950-3

ISBN 978-80-246-5981-7 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Úvod	7
Dosavadní stav bádání	11
Ženská vzdělanostní emancipace	16
Ženy na univerzitách dnes	25
Teorie a metoda	32
Metoda orální historie	34
Výběr narátorek	35
Analýza rozhovorů	42
Interpretační specifika	43
Historie z pohledu žen	46
Jak se dělá úspěšná vědkyně	55
Dětství	57
Dětství a politika	57
Rodinné zázemí	58
Role otce	61
Jiná zábava nebyla	62
Vášnivě čtenářky	64
Životní vzory učitelé	66
Životní vzory vědci	67
Tvrdohlavá Marie	70
Generace okouzlená vědou	73
Studium	78
Praxe v oboru během střední školy	80
Knihovny, katedrály duše	82
Nástup na vysokou školu	83
Příprava pro budoucí učitelky?	86
Klíčový moment: diplomová práce	87
Patron profesor na vysoké škole	89
Klíčový rok 1968	91

Vědkyně	93
Historie těch, které zůstaly	93
Normalizace	96
Aspirantura	102
Vědecká komunikace v době tzv. normalizace	107
Zkušenost se sexuálními obtěžováními	111
Politická diskriminace	114
Výběr výzkumných témat	116
Zahraniční spolupráce před rokem 1989	118
Rozhodující význam jazyků	126
Partnerský a rodinný život	133
Manželova kariéra na prvním místě?	135
Rozvod	138
Mateřství	140
Rok 1989 a raketová cesta vzhůru	146
Habilitace	147
Zahraniční spolupráce	147
Proměna akademického prostředí	152
Zdroje síly a životní strategie	156
Strategie sebeprosazení	161
Nadřizení, kteří ovlivnili budoucnost	163
Akademické úspěchy	164
Diskriminace	165
Žena ve vedoucí funkci	168
Klíčové body obratu	170
Babička	172
Akademické babičky	173
Generace okouzlená vědou na odchodu?	176
Babičky feministky	180
Závěr	187
Neakademický závěr: ideální vědkyně	190
Doslov	194
Literatura	197
Orální prameny – rozhovory	197
Textové prameny	197
Sekundární zdroje	197

Úvod

Když jsem si před lety, bylo to v roce 2016, volila zaměření disertační práce, nebylo ještě téma žen ve vědě tak často viditelné v médiích. Přípravovala jsem tehdy pro stanici Českého rozhlasu, zaměřenou na mladé posluchače (Radio Wave), pořad *Universum*, který se soustředil na českou akademickou sféru. S Martou Vohlídalovou z Národního kontaktního centra Gender a věda jsem jako první připravovala díl, který se věnoval rodičovství při akademické kariéře.¹ Tehdy jsme spolu mimo záznam mluvily o tom, že situace českých vědkyní, především v době tzv. normalizace, nebyla zatím uspokojivě zpracovaná, a to mi poprvé vniklo nápad zabývat se tématem v disertační práci. O rok později jsem nahrávala další rozhovor, tentokrát s Marcelou Linkovou. Věnoval se situaci, kdy počet žen na českých vysokých školách roste, jenže vědkyní, tedy žen, které v akademické dráze pokračují i po dokončení magisterského nebo inženýrského studia, ubývá.²

Rozhodla jsem se téma pojmout pomocí metody orální historie, kterou jsem již dříve využila, a uchopit je skrze osobní příběhy a vnímání sebe samých významných českých vědkyní. V průběhu práce jsem pozorovala, jak se k tématu staví různé akademické instituce a jak se více či méně snaží postupně ulehčovat situaci mladým vědkyním, u kterých

1 Jana Římanová. Rodičovství v akademické sféře: Jen pro silné povahy. In: *Český rozhlas: Radio Wave* [online]. Praha: Český rozhlas 2016 [cit. 2020-05-25]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/rodicovstvi-v-akademice-sfere-jen-pro-silne-povahy-5227002>.

2 Jana Římanová. Počet studentek roste, žen v české vědě ale ubývá. In: *Český rozhlas: Radio Wave* [online]. Praha: Český rozhlas 2017 [cit. 2020-05-25]. Dostupné z: <https://wave.rozhlas.cz/pocet-studentek-roste-zen-v-ceske-vede-ale-ubyva-5183826>.

vlivem nepříznivých podmínek, nejčastěji v souvislosti s mateřstvím, hrozí odchod z vědy. Vznikají univerzitní školky či dětské skupiny. Odborníkům z Národního kontaktního centra Gender a věda se podařilo upozornit na diskriminující kritéria³ ve výběrových řízeních při žádostech o granty pro mladé vědce.

Vysoká škola chemicko-technologická realizovala v roce 2015 výstavu nazvanou Začínající, nadějně, úspěšné a významné ženy na VŠCHT Praha. V roce 2016 vyšla publikace rozhovorů se třemi generacemi vědkyň na VŠCHT, vedených Hanou Víznerovou a Blankou Nyklovou ze Sociologického ústavu AV ČR. Univerzita Karlova vydala na počátku roku 2020 speciální číslo časopisu Forum zaměřené na ženy na UK.

V některých kruzích už je téma žen ve vědě velmi zprofanované. Zkušenosti mých vrstevnic, které se ve vědeckém prostředí pohybují, však dokládají, že s diskriminací nebo sexismem se ženy v akademickém prostředí setkávají stále. Stejně tak s předsudky vůči vědě jako něčemu, co se pro ženu nehodí. Ženy na univerzitách a v akademických institucích ale přibývá, a to i ve vyšších funkcích, byť v těch zatím velmi pomalu.⁴ Ženy, s jejichž biografiemi jsem se rozhodla pracovat, se do tohoto mužského prostoru vydaly a byly v něm úspěšné. Proto mi připadá zajímavé zaměřit se na to, za jakých okolností, pomocí jakých strategií a v neposlední řadě proč se v něm rozhodly etablovat. Kniha tedy není v žádném případě zaměřená pouze na sexismus nebo diskriminaci, ale především na ženskou zkušenost s akademickým prostředím, včetně dobových specifik, jako je přístup k informačním zdrojům nebo akademická mobilita ve vědě v době tzv. normalizace a mnohé další zkušenosti, které nemusí být genderově specifické.

Zatímco počet žen studentek a absolventek na základní úrovni vysokoškolského vzdělávání (magisterské či inženýrské studium) v posledních dekádách stále stoupá, včetně dříve typicky mužských oborů, jako jsou obory technické, tato proměna složení na nižší úrovni vzdělávání se téměř neprojevila ve sféře vyšších akademických funkcí a v obsazení pozic ve výzkumných institucích.⁵ Jedna z hypotéz zní, že přes společen-

3 FF UK se připojuje k Prohlášení UK a AV ČR k pravidlům vyhlášených veřejných soutěží GA ČR. In: *Filozofická fakulta Univerzity Karlovy: Aktuality* [online]. Praha: Univerzita Karlova 2014 [cit. 2023-02-23]. Dostupné z: <https://www.ff.cuni.cz/2014/03/ff-uk-se-pripojuje-prohlasi-uk-av-cr-pravidlum-vyhlasenych-verejnych-soutezi-ga-cr/>.

4 *Postavení žen v české vědě*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, Národní kontaktní centrum – gender a věda 2022.

5 Barbara Bagilhole a Kate White, ed. *Generation and Gender in Academia*. London: Palgrave Macmillan UK 2013.

ské proměny, které přivádějí stále více studentek na vysoké školy, jsou podmínky pro návrat či pokračování v akademické kariéře přerušené rodičovstvím stále relativně nepříznivé.

Na počátku druhé poloviny 20. století se již ženy úspěšně etablovaly v určitých odvětvích – například v medicíně, učitelství, farmacii, humanitních vědách, v uměleckých profesích. Další typicky mužská odvětví, například technického zaměření, však byla ženám stále nepřístupná. Soňa Štrbáňová v článku *Ženy ve vědě v letech 1840–1989*⁶ uvádí, že ženy odcházely zejména na špatně placená a společensky podceňovaná místa učitelská a na méně prestižní působiště v medicíně a v badatelském výzkumu, což potvrzují příběhy průkopnic, které nakonec uspěly díky bádání v nějakém na prvním pohled neatraktivním tématu.⁷ V některých odvětvích počet žen převýšil počet mužů a tento proces byl občas hanlivě nazýván feminizací. Mezi profese, v nichž bylo působení žen akceptováno dříve, patřily ty, které do jisté míry naplňují představu o pečující ženě: žena učitelka vychovávající národ a pečující o jeho potomky, žena lékařka pečující o pacienty, žena lékárnice připravující a vydávající léky potřebným, žena umělkyně povznášející národ na kulturní úrovni, anebo v přírodních vědách žena laborantka, asistentka velkého vědce. Tato odvětví spojuje archetyp pečující ženy, ženy matky. V souvislosti se společenským, politickým a hospodářským vývojem v Československu se ovšem ženy v akademické sféře postupně začaly prosazovat i v dalších, do té doby výhradně maskulinních oborech.

Změny po roce 1969 vyústily mimo jiné i v potlačení demokratizačního procesu v Akademii věd a na univerzitách. Vedoucí pracovníci na jednotlivých pracovištích Akademie věd byli postupně nahrazováni osobami loajálními k režimu, často v rozporu s jejich kvalifikací a akademickými schopnostmi. Situace na univerzitách byla o něco vyostřenější než situace v akademických ústavech, které se tak stávaly útočištěm pro ty, kdo byli nuceni univerzitní prostředí opustit.

Přechod na tržní ekonomiku po roce 1989 měl dopad i na fungování české akademické obce. Část institucí byla zavřena a po roce 1992 došlo k významné redukci počtu zaměstnanců. Rozpočet Akademie věd byl snížen a akademická sféra byla celkově nucena adaptovat se alespoň zčásti na tržní principy. Byly ustaveny akreditační komise, které měly za

6 Soňa Štrbáňová, *Ženy ve vědě v letech 1840–1989*. In: *Věda.cz: Průvodce informacemi o vědě a výzkumu* [online]. 2008 [cit. 2020-05-25].

7 Příkladem je první česká profesorka v technických vědách Julie Hamáčková, zakladatelka české hydrochemie.

úkol hodnotit výkon vědeckých pracovníků; krátkodobé kontrakty se staly nejčastějším druhem pracovního úvazku akademického pracovníka. Tyto principy vnesly značnou dávku nejistoty do kariérních drah vědců a vědkyň a nastavily tak podmínky, které mohou být pro sladění pečující a pracovní role velmi problematické.⁸

Dnes se setkáváme s hypotézou, že současný tlak na výkon a především kvantitativní hodnocení úspěšnosti akademiků a institucí vytvářejí prostředí, které může být pro možnost sladit rodinný a kariérní život ještě méně příznivé než prostředí utvářené normalizační vědní politikou, a to i přes veškeré aspekty související s problematickým vztahem režimu ke svobodě slova a potenciálně také ke svobodě publikování.

Dopad případné cenzury na publikační aktivity žen v české akademické sféře se zároveň lišil v závislosti na oboru a jeho politickém kontextu, ale také v závislosti na dalších neakademických občanských aktivitách jednotlivých osobností a jejich vztahu k režimu.

Podobně jako vědní politika a celospolečenská situace se proměňovaly i společenské nároky na rodičovství.

8 Marta Vohlídalová, *Women Researchers in the Age of the Five-Year Plan and in the Age of Competition*. *Czech Sociological Review* [online]. 2018, 54(1), s. 8 [cit. 2020-03-28]. Dostupné z: doi:10.13060/00380288.2018.54.1.394.

Dosavadní stav bádání

Téma postavení žen v české vědě před rokem 1989 bylo již částečně pokryto. Ze sociologického hlediska se tématu ve svých publikacích systematicky věnuje Národní kontaktní centrum Gender a věda Sociologického ústavu Akademie věd ČR.

Publikace *Trans/formace: gender, věda a společnost*⁹ z roku 2007 zachycuje postavení žen v české vědě od 19. století do současnosti. Přináší mimo jiné i zjištění expertní skupiny Enwise Evropské komise z roku 2004. Dokládá změny, ke kterým dochází v souvislosti s nástupem žen do vědecké profese, analyzuje specifika genderového kontraktu v postkomunistických zemích, zachycuje změny, k nimž došlo v souvislosti se vstupem do Evropského výzkumného prostoru, a opatření přijímaná v ČR.¹⁰

Tématu prolínání soukromého a pracovního života v kariérních drahách žen ve vědě nejen z pohledu teoretické argumentace, ale i přehlednému popisu stávající legislativní a grantové situace v ČR se věnuje publikace *Cesty labyrintem: o vědecké profesi, soukromém životě a jejich propojování* z roku 2007.

V roce 2015 byl publikován velkolepý projekt s názvem *Homines scientarium*. V pěti svazcích a na přiložených pěti DVD nosičích představil soubor třiceti portrétů různorodých osobností české vědy a vzdělanosti ve 20. století. Publikace byla výsledkem tříletého projektu. „Výběr protagonistů se řídil jejich vědeckou erudicí i životním příběhem, aby dílo nabídlo

⁹ Hana Havelková a Marcela Linková. *Trans/formace*. Praha: Sociologický ústav AV ČR 2007, 62 s.

¹⁰ *Trans/formace: gender, věda a společnost*. In: *Sociologický ústav Akademie věd ČR* [online]. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/publikace/transformace-gender-veda-spolecnost>.

bohatý obraz českých intelektuálních dějin,“ uvedla v recenzi pro Akademický bulletin Marina Hužvárová.¹¹ Ze třiceti zpracovaných osudů v něm najdeme právě tři ženy: mikrobioložku Helenu Kopeckou, fyzioložku Helenu Illnerovou a biochemičku Evu Zažímalovou. Strukturované rozhovory s vědkyněmi vedla Soňa Štrbáňová. Helena Kopecká emigrovala po roce 1968. Přijala nabídku kolegy ze zahraničí, který ji oslovil na základě publikovaných výsledků.¹² Diplomová práce Heleny Kopecké byla v šedesátých letech publikována v prestižním časopise Nature, což vědkyni zprostředkovala její školitelka, která disponovala kontakty v USA. Příběh tak dokládá jedno ze zjištění mého výzkumu, a to zásadní význam školitele v kariérách vědkyní. V rozhovoru pokládala Soňa Štrbáňová i otázky zachycující osobnost vědkyně více do hloubky, jako například jak členství v Sokole formovalo její morálku.¹³ Jak Helena Illnerová, tak i Eva Zažímalová mluvily v rozhovorech o tom, že se jejich kariérní dráha rozvinula a na první významnější konferenci se dostaly až po roce 1989.¹⁴ Rozhovory nejsou vedeny podle stejné šablony a jsou různě důvěrné. Rozhovor s Helenou Illnerovou se z největší části zabývá vysvětlováním jejích vědeckých objevů. Oproti tomu Eva Zažímalová v rozhovoru vypráví o svém otci, který ji k vědě vedl „způsoby, které by dnešní psychology děsily“.¹⁵

Soubor rozhovorů s českými vědci a vědkyněmi přináší také publikace orálních historiků Lenky Krátké, Jany Wohlmuth Markupové a Miroslava Vaňka nazvaná *(K)lidová věda? Proměny a konstanty v práci i životě vědců a vědkyň v letech 1968–2008*.¹⁶ V knize jsou zastoupeny ženy rovným dílem jako muži, tedy pět rozhovorů. Rozhovory jsou proloženy třemi interpretačními kapitoly doplňujícími historický kontext.

Dějínám a vztahu Univerzity Karlovy a Československé akademie věd se věnuje kniha Jakuba Jareše, Martina France a dalších autorů z roku 2018 nazvaná *Mezi konkurencí a spoluprací*.¹⁷

11 Homines Scientiarum. In: *Akademický bulletin* [online]. Praha: Odbor informačních technologií SŠC AV ČR, v.v.i., 2016 [cit. 2020-05-26]. Dostupné z: <http://abicko.avcr.cz/2016/02/10/>.

12 Dominika Grygarová, Tomáš Hermann, Soňa Štrbáňová, Michal V. Šimůnek a Tomáš Petráň, ed. *Homines scientiarum IV*. Praha: Pavel Mervart 2015, s. 89–90.

13 Dominika Grygarová, Tomáš Hermann, Soňa Štrbáňová, Michal V. Šimůnek a Tomáš Petráň, ed. *Homines scientiarum IV*. Praha: Pavel Mervart 2015, s. 95.

14 Dominika Grygarová, Tomáš Hermann, Soňa Štrbáňová, Michal V. Šimůnek a Tomáš Petráň, ed. *Homines scientiarum IV*. Praha: Pavel Mervart 2015, s. 132.

15 Dominika Grygarová, Tomáš Hermann, Soňa Štrbáňová, Michal V. Šimůnek a Tomáš Petráň, ed. *Homines scientiarum IV*. Praha: Pavel Mervart 2015, s. 161.

16 Lenka Krátká, Jana Wohlmuth Markupová a Miroslav Vaněk. *(K)lidová věda?*. Praha: FHS UK 2018.

17 Jakub Jareš a Martin Franc. *Mezi konkurencí a spoluprací*. Praha: Karolinum 2018.

Dějiny Univerzity Karlovy v období let 1918–1990 zpracovává rozsáhlá publikace, která je čtvrtým a závěrečným dílem stejnojmenné řady sborníků vydané k 650. výročí založení univerzity. Pouze některé studie zaměřené na dílčí situace na jednotlivých fakultách však zohledňují genderové hledisko. Kniha ovšem přináší mimo jiné statistická data ohledně počtů studentů a studentek a také seznamy osob ve vedení univerzity a jednotlivých fakult.¹⁸

Podobně existuje dnes celá řada publikací věnujících se detailněji dějinám jednotlivých českých univerzit.

V roce 2015 také obhájila Hana Novotná na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy diplomovou práci nazvanou *Životní strategie žen ve vědě*, která se v jistých aspektech překrývá s mým tématem. Zaměřila se v ní na způsoby harmonizace vědecké práce a péče o domácnost na pozadí transformace vědy. Práce zkoumala tři generace pracovníků v přírodovědeckých a lékařských institucích prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů.¹⁹ Práce se však setkala s negativním posudkem.²⁰

Publikace *Re-claiming a political voice: women and science in central Europe*²¹ se věnuje tématu žen ve vědě prostřednictvím případových studií zaměřených na prostředí České republiky, Maďarska, Polska, Slovenska a Slovinska. Kniha tematizuje i znovuoobjevení problematiky postavení žen ve vědě. Autorky přicházejí s tvrzením, že aktivity ženských organizací a postupné pronikání žen na univerzity i do akademických pozic v první třetině 20. století narušil komunistický režim, který utvrdil genderovou nerovnost v oblasti vědy i v celé společnosti.

Genderový aspekt akademického prostředí ve středo-východní Evropě zpracovává sborník *Geschlecht und Wissen(schaft) in Ostmitteleuropa* editorek Claudie Craft a Iny Alber-Armenat.²²

V roce 1990 vyšel rozsáhlý sborník zaměřený na historii žen na Vídeňské univerzitě *Durch Erkenntnis zu Freiheit und Glück... Frauen an der*

18 Zdeněk Pouta a Jan Havránek, ed. *Dějiny Univerzity Karlovy IV (1918–1990)*. Praha: Karolinum 1998, 672 s.

19 Hana Novotná. *Životní strategie žen ve vědě*. Praha 2015. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Katedra sociologie. Vedoucí práce Jan Balon.

20 Práci oponovala docentka Jadwiga Šanderová a tvrdě ji zkritizovala za nezvládnutí výzkumné metody.

21 Marcela Linková. *Re-claiming a political voice: women and science in central Europe*. Prague: Institute of Sociology of the Academy of Sciences of the Czech Republic 2008.

22 Ina Alber-Armenat a Claudia Craft, ed. *Geschlecht und Wissen(schaft) in Ostmitteleuropa*. Marburg: Herder-Institut 2017.

*Universität Wien (ab 1897)*²³ editorek Waltraud Heindl a Mariny Tichy.²⁴ Úvodní část knihy zachycuje dějiny ženského úsilí o akademické studium od r. 1863. Kniha přináší mimo jiné výsledky rozsáhlého výzkumu biografických dat, které jsou výsledkem analýz inskripčních nacionálů z období 1897–1960. Na základě statistik přinášejí pak autorky výhledy až do osmdesátých let 20 století, kdy se počty studentů a studentek postupně vyrovnaly.

V roce 2009 vyšla kniha *Na ceste k rodovej rovnosti: ženy a muži v akademickom prostredí*,²⁵ která mapuje dobovou situaci v akademickém prostředí z rodové perspektivy na Slovensku. Kniha vychází z hypotézy, že ve společnosti, ve které mají rodové vztahy charakter mocenských a hierarchických vztahů, nemůže být akademická sféra výjimkou. Navazovala na starší publikaci z roku 2003, která byla zaměřena na ženy ve Slovenské akademii věd.²⁶

V březnu 2019 vyšla kniha Martiny Bečvářové s názvem *Doktoroky matematiky na univerzitách v Praze 1900–1945*,²⁷ sledující osudy dvanácti žen, které v letech 1900–1945 obhájily doktorát z matematiky. Protagonistky jejího výzkumu doktorát získaly v době, která na ženy matematicky pohlížela s nedůvěrou. Přes tento hrdinský výkon se později většinou již odborné matematické práci téměř nevěnovaly. Osm z dvanácti protagonistek knihy skládalo zkoušky učitelské způsobilosti, o čemž svědčí dochované archivní materiály,²⁸ pravděpodobně se připravovaly na učitelskou dráhu.

Výzkumu postavení žen v akademické sféře z perspektivy životního příběhu se věnují například studie publikované v knize *Generation and Gender in Academia*,²⁹ publikaci výzkumného konsorcia WHEM (Women in Higher Education), dále také studie Mary Frank Fox věnovaná konfliktu mezi rodinným a kariéřním životem akademiků a akademiček na

23 „Skrze poznání ke svobodě a štěstí...“ Ženy na vídeňské univerzitě (od roku 1897).

24 Waltraud Heindl, Marina Tichy, ed. „Durch Erkenntnis zu Freiheit und Glück...“ Frauen an der Universität Wien (ab 1897). In: *Schriftenreihe des Universitätsarchivs*. Universität Wien: Wiener Universitätsverlag 1990.

25 Mariana Szapulová, Zuzana Kiczková a Jana Zezulová, ed. *Na ceste k rodovej rovnosti*. 2. vyd. Bratislava: PhDr. Milan Štefanko – IRIS 2009.

26 Tatiana Sedová, ed. *Ženy a veda v SAV*. Bratislava: VEDA 2003.

27 Martina Bečvářová. *Doktoroky matematiky na univerzitách v Praze 1900–1945*. Praha: Karolinum 2019.

28 Martina Bečvářová. *Doktoroky matematiky na univerzitách v Praze 1900–1945*. Praha: Karolinum 2019, s. 8.

29 Barbara Bagilhole a Kate White, ed. *Generation and Gender in Academia*. London: Palgrave Macmillan UK 2013.

amerických univerzitách³⁰ a mnoho dalších případových studií, zaměřených na konkrétní příběhy žen ve vědecké profesi. Studie z oblasti psychologie se věnují konfliktu mezi akademickou dráhou a rodinným životem, jako například práce Work-Family Conflict and Well-Being in University Employees Helen a Anthonyho Winefieldových a Carolyne Boyd.³¹ Tyto studie se však zaměřují na pouhý segment mnou zkoumané problematiky, tedy na konflikt při sladění rodinného a pracovního života, a to pouze z hlediska současné situace.

Kathrin Zippel se v knize *Women in global science* věnuje výzvám a příležitostem, které globalizace ve vědě přináší americkým vědcům a především vědkyním.³²

Strategiím, které sdílelo sedm vysoce výkonných amerických vědkyň, které se scházely po dobu 25 let „každý druhý čtvrtek“ večer, je věnována kniha *Every other Thursday*.³³

Zásadní knihou pro téma proměn genderové kultury v období socialismu je kniha *Vyvláštěný hlas* kolektivu autorů vedených editorkami Hanou Havelkovou a Liborou Oates-Indruchovou. Pro účely této práce čerpám především z kapitol zaměřených na proměny v oblasti práva a soudobé sociologické výzkumy.³⁴

Od roku 2008 vydává Národní kontaktní centrum každoroční monitorovací zprávy o postavení žen v české vědě, ze kterých čerpám zejména v kapitole s názvem Ženy na univerzitách dnes.

Dopad tlaku na mobilitu a nejistých vyhlídek do budoucnosti, způsobených současným systémem hodnocení vědy, sledují publikace *Vědci a vědkyně v pohybu: o akademické mobilitě*³⁵ a *Nejisté vyhlídky: proměny akademické profese z genderové perspektivy*.³⁶

30 Mary Frank Fox, Carolyn Fonseca a Jinghui Bao. Work and family conflict in academic science. *Social Studies of Science* [online]. 2011, 41(5), 715–735 [cit. 2020-05-27]. Dostupné z: doi:10.1177/0306312711417730.

31 Helen R. Winefield, Carolyn Boyd a Anthony H. Winefield. Work-Family Conflict and Well-Being in University Employees. *The Journal of Psychology* [online]. 2014, 148(6), s. 683–697 [cit. 2020-05-27]. Dostupné z: doi:10.1080/00223980.2013.822343.

32 Kathrin S. Zippel *Women in global science*. Stanford, California: Stanford University Press 2017, 1 online resource (221 s.). Dostupné z: doi:10.1515/9781503601505.

33 Ellen Daniell. *Every other Thursday*. *Science education (Salem, Mass.)* [online]. 2008, 92(1), s. 185–187 [cit. 2023-02-21]. Dostupné z: doi:10.1002/sc.20248.

34 Hana Havelková, Libora Oates-Indruchová, Barbara Havelková et al. *Vyvláštěný hlas*. Praha: Sociologické nakladatelství 2015, 512 s.

35 Marta Vohlidalová a Alice Červinková. *Vědci a vědkyně v pohybu*. Praha: Sociologický ústav AV ČR 2012.

36 Marcela Linková. *Nejisté vyhlídky*. Praha: Sociologické nakladatelství 2013.